

บทคัดย่อ

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของโครงการพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ต่อพื้นที่โดยรอบ ซึ่งได้แก่ พื้นที่ของอำเภอรอบนอกของจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ชนบทของจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จังหวัดลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน และเชียงราย

ในการศึกษาหาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ การใช้จ่ายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตัวเมือง และการใช้จ่ายของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทนั้นได้ใช้วิธีวิเคราะห์ตัวทวิในการหาผลกระทบด้านนี้ นอกจากนี้ยังหาผลกระทบของผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบท โดยการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาโดยวิธีพรรณนา

ส่วนการศึกษหาผลกระทบทางด้านสังคมของตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทนั้นได้เน้นการศึกษา ด้านบริการสังคม ด้านความตระหนักต่อสังคม ด้านการติดต่อทางสังคม และด้านท่าทีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ

สำหรับประชากรเป้าหมายในการศึกษา ประกอบด้วย เจ้าของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ 15 ประเภท จำนวน 52 คน คนงานในโรงงานดังกล่าว จำนวน 100 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีรายได้สูง รายได้ปานกลาง และรายได้ต่ำรวมทั้งหมด จำนวน 109 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบท 8 หมู่บ้าน จำนวน 164 คน และเจ้าของ / ผู้จัดการ ผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่อีกเป็นจำนวน 81 คน

ผลของการวิจัยเรื่องนี้พบว่า

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เมื่อพิจารณาจากค่าตัวทวิแล้ว ปรากฏว่า ตัวทวิมีค่าสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ รองลงมาคือ กรุงเทพมหานคร และตัวทวิมีค่าน้อยที่สุดในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้เกิดรายได้กับคนในตัวเมืองเชียงใหม่มากที่สุด และเกิดรายได้ที่กรุงเทพ-

พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล., ผู้อำนวยการ โครงการและหัวหน้าคณะผู้วิจัย. 2530. รายงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของโครงการพัฒนาเมืองหลักที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ : กรณีศึกษาเมืองหลักเชียงใหม่ = The Development of Chiang Mai as A Regional City : Its Impact on the Modernization of Upper Northern Thailand. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหานครมากเป็นอันดับสอง แต่ทำให้เกิดรายได้ในชนบทน้อยมาก หรือกล่าวได้ว่า ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในชนบทเลย

2. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่ มีลักษณะอย่างเดียวกับผลกระทบที่เกิดจากการใช้จ่ายของโรงงานที่กล่าวมาแล้วคือ ค่าตัวทิวสูงสุดในตัวเมืองเชียงใหม่ และค่าตัวทิวสูงเป็นอันดับสองที่กรุงเทพมหานคร และมีค่าน้อยมากในพื้นที่ชนบท แสดงว่าการใช้จ่ายของประชากรที่อยู่อาศัยอยู่ในตัวเมือง จะทำให้เกิดรายได้ในตัวเมืองเชียงใหม่ และกรุงเทพมหานครเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ทำให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทน้อยมาก

3. เมื่อพิจารณาลักษณะการจ้างงานของโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ พบว่า โรงงานได้จ้างคนงานที่มาจากพื้นที่ชนบทรอบเมืองเชียงใหม่ให้มีงานทำ ถึง 51.85 % ของจำนวนคนงานที่จ้าง เทียบกับ 42.00 % ที่เป็นคนงานจากตัวเมืองเชียงใหม่ แสดงว่าโรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่ ทำให้คนงานที่อาศัยอยู่ในชนบทรอบนอกตัวเมืองเชียงใหม่มีงานทำเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนงานที่อาศัยอยู่ในโซน 1 (อำเภอแมริม สันกำแพง หางดง สารภี สันทราย และดอยสะเก็ด) ซึ่งมีคนงานถึง 42.77 % ของคนงานทั้งหมดที่เข้ามาทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่

4. ส่วนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดจากการใช้จ่ายของผู้ประกอบการค้าในตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทในรูปของการท่องเที่ยว การเยี่ยมญาติ และซื้อสินค้ามาขายนั้น ปรากฏว่ามีน้อยมาก

5. แต่ผลกระทบทางด้านสังคมของตัวเมืองเชียงใหม่ต่อพื้นที่ชนบทนั้น พบว่า

5.1 ด้านบริการสังคม ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล และการพักผ่อนหย่อนใจปรากฏว่ามีผลกระทบต่อชนบทพอสมควร

5.2 ด้านการติดต่อทางสังคม ปรากฏว่า คนในชนบทเดินทางเข้าไปในตัวเมืองเชียงใหม่บ่อยครั้งมาก เดินทางไปตัวเมืองเชียงใหม่เพื่อซื้อของมีมากที่สุด เพื่อเยี่ยมญาติ และเที่ยวมีพอ ๆ กัน แสดงว่าผลกระทบต่อชนบทด้านนี้มีมากที่สุด

5.3 ด้านความตระหนักต่อสังคม ปรากฏว่า คนในชนบทได้รับข่าวสารด้านการผลิตทางการเกษตร โครงการพัฒนา การวางแผนครอบครัว ข้อมูลเศรษฐกิจและการเมือง จากตัวเมืองเชียงใหม่ไม่น้อยทีเดียว แสดงว่ามีผลกระทบด้านนี้ค่อนข้างมาก

พันธุ์สุรชัย ลดาวัลย์, ม.ล., ผู้อำนวยการ โครงการและหัวหน้าคณะผู้วิจัย. 2530. รายงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของ โครงการพัฒนาเมืองหลักที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ : กรณีศึกษาเมืองหลักเชียงใหม่ = The Development of Chiang Mai as A Regional City : Its Impact on the Modernization of Upper Northern Thailand. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

5.4 ด้านท่าทีหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของคนในชนบท ปรากฏว่า คนในชนบทยังเชื่อถือเรื่อง โชคชะตาอยู่เป็นจำนวนมาก และยังมีความคิดอ่านของคนในสังคมชนบทอยู่อย่างเหนียวแน่น การเปลี่ยนความคิดให้เหมือนคนในสังคมเมืองยังเป็นไปได้ยาก แสดงว่าไม่มีผลกระทบทางด้านนี้

สรุปได้ว่า ผลกระทบด้านสังคมเมืองมองทุกด้านแล้วมีค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

ในขั้นนี้ ยังกล่าวไม่ได้ว่า โครงการพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ล้มเหลว ประสบการณ์ของหลายประเทศที่นำแนวความคิดเรื่องเมืองหลักไปใช้ทำให้เราทราบว่า โครงการเมืองหลักจะให้ผลเห็นได้ จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานมากคือ 15 ถึง 25 ปี การพัฒนาเมืองหลักเชียงใหม่ได้ดำเนินการไปแล้วเพียง 5 ปี จึงยังไม่สามารถแสดงผลสำเร็จให้เห็นอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตาม เชียงใหม่ยังมีศักยภาพและโอกาสที่จะพัฒนาเป็นเมืองหลัก ที่จะส่งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมต่อพื้นที่โดยรอบ โดยการเน้นการพัฒนาสาขาเศรษฐกิจ สาขาตติยกรรม คือ การท่องเที่ยว และการบริการ และสาขาอุตสาหกรรมการผลิต และอุตสาหกรรมหัตถกรรม ที่จะช่วยสร้างรายได้ และการจ้างงานให้แก่คนในชนบทได้อย่างดี.

พันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์, ม.ล., ผู้อำนวยการ โครงการและหัวหน้าคณะผู้วิจัย. 2530. รายงานวิจัยเรื่อง ผลกระทบของ โครงการพัฒนาเมืองหลักที่มีต่อพื้นที่โดยรอบ : กรณีศึกษาเมืองหลักเชียงใหม่ = The Development of Chiang Mai as A Regional City : Its Impact on the Modernization of Upper Northern Thailand. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.